

PUTATÍVNA KRIMINALITA A JEJ SÚVISLOSŤ S VEKOM, POHLAVÍM A IMPULZIVITOU¹

Prečo sa niektorí ľudia stanú tými, ktorí páchajú kriminálnu činnosť a iní nie, je predmet už mnohých teórií ako aj výskumov. Špecifickým javom môže byť situácia, kedy človek jedná kriminálnym spôsobom, pretože existuje predpoklad, že nebude odhalený a potrestaný za svoje konanie. Tento jav popisuje pojem *putatívna kriminalita* (Čírtková, 2013). Podľa modelu Clarka a Cornisha to zapríčiňuje niekoľko faktorov, ktoré na seba vzájomne pôsobia a ovplyvňujú konečné rozhodnutie o protiprávnom konaní. Sú medzi nimi faktory ako predchádzajúce skúsenosti, aspekty spojené s hodnotením iných riešení a taktiež vôbec vnímané riešenia, všeobecné potreby, faktory vychádzajúce zo zázemia človeka (psychologické, sociálne a demografické, výchovné) a v neposlednom rade pocitovaná pripravenosť, ktorá je medzistupňom pred finálnym rozhodnutím (Taylor, 2015). V rámci nášho projektu sme sa rozhodli z tohto komplexu faktorov vybrať tri, ktoré overíme vo vzťahu ku putatívnej kriminalite.

LINEÁRNY REGRESNÝ MODEL

Závislá premenná:

- **Hrubý skór** na škále Putatívnej kriminality z Testu putatívnej kriminality

Regresory:

- Vek
- Pohlavie – muži kódovaní 1, ženy kódované 0
- Impulzivita
- Pohlavie*impulzivita

Test putatívnej kriminality, ktorý sme využili v našej práci bol vytvorený v rámci študentského projektu. Pre naše účely sme do nášho modelu ešte doplnili premennú *impulzivitu*, ktorej hodnoty hrubého skóru boli náhodne vygenerované, teda nereprezentujú skutočné dáta. Výskumný súbor tvoria údaje od 285 respondentov, pričom 72 bolo mužov a 213 žien².

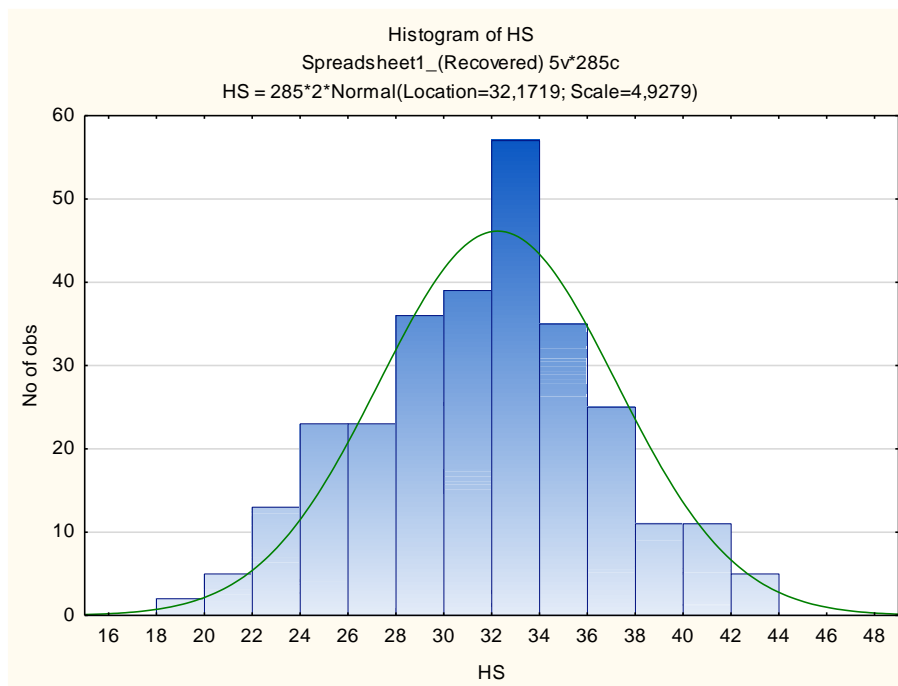
¹ Dáta a ďalšie informácie o tejto správe sú dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=235>.

² Dáta aj znenie Testu putatívnej kriminality (Hasoňová, Kujevská, Šrubař) z pôvodného projektu v rámci predmetu Psychometrika 1 sú dostupné na adrese: <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/pmlab/>

Stanovili sme si pre náš projekt 3 hypotézy, ktoré sme overovali lineárnou regresiou. Zaujímalo nás či existuje štatisticky významná súvislosť medzi vekom respondentov a skóre na škále Putatívnej kriminality. Tiež sme uvažovali o existencii štatisticky významného vzťahu medzi pohlavím, kedy sme predpokladali, že muži budú mať tendenciu skórovať vyššie na škále. Zisťovali sme či existuje štatisticky významný súvis medzi vyšším skóre v škále Impulzivita a vyšším skóre z Testu putatívnej kriminality. Do nášho modelu sme sa rozhodli zaradiť nakoniec aj regresor Pohlavie*Impulzivita, keďže tým náš model vysvetlil viac rozptylu.

Pred použitím všeobecnej lineárnej regresie sme zisťovali normálne rozdelenie v našom modeli, aby sme splnili podmienky pre jej voľbu. Na nižšie uvedenom histograme možno vidieť, že hrubý skór putatívnej kriminality v našom súbore túto podmienku spĺňa (Graf č. 1).

Graf č. 1: Histogram hrubého skóru odpovedí na položku

VÝSLEDKY³

Regresory v nami vytvorenom modeli vysvetľujú 36% ($R^2 = 36,17$) rozptylu našich dát. Z nižšie uvedenej tabuľky vidíme, že regresor **pohlavie** je v našom modeli štatisticky významným regresorom ($p = < 0,01$). Našou referenčnou skupinou boli muži, teda model nám ukazuje, že ak by respondentom bola žena, získa o takmer 4 body viac v Teste putatívnej kriminality. Taktiež vidíme, že existuje štatisticky významný rozdiel pri premennej **impulzivita** ($p = < 0,01$). Hovorí nám, že s každým zvýšeným bodom na škále impulzivity vzrastie skóre z putatívnej kriminality v priemere o 0,7 bodu. Regresor interakcie **pohlavie*impulzivita** a regresor **vek** neukazujú štatisticky významný vplyv v súvislosti s tendenciou k putatívnej kriminalite.

Tabuľka č. 1: Výsledky lineárneho modelu

Regresory	b	SD	Waldova štatistika	p-hodnota
Intercept	22,087	1,338	17,048	< 0,01
Vek	-0,013	0,021	-0,637	0,525
Pohlavie	3,881	1,394	2,784	< 0,01
Impulzivita	0,735	0,098	7,485	< 0,01
Pohlavie*Impulzivita	-0,206	0,114	-1,801	0,073

Z výsledkov vychádza, že existuje určitá pozitívna súvislosť medzi vyššou impulzivitou a vyššou tendenciou k páchaniu určitého protiprávneho činu v situácii, kedy nehrozí trest. Zároveň tiež vidíme, že u žien v našom súbore sa ukazuje tiež vyššia tendencia k putatívnej kriminalite. Napriek tomu nemôžeme prijať dve z našich hypotéz, ale môžeme prijať hypotézu o vzťahu medzi impulzivitou a putatívnou kriminalitou.

³ K výpočtu sme použili program STATISTICA 14

Zdroje:

Čírtková, L. (2013). *Forezní psychologie*. Aleš Čeněk.

Taylor, S. (2015). *Crime and Criminality: A multidisciplinary approach*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315713298>